

Caminem i callem. Ens portem vint-i-tres anys. El número vint-i-tres no es pot dividir. El vint-i-tres només és divisible per ell mateix. I per u. Hi ha una solitud així entre nosaltres. No és possible fraccionar-la. Cal tragar-la sencera. Portem el dinar. Caminem per un munt de terra. Nosaltres l'anomenem muntoi. El muntoi d'Ogmand. Hi passem quan anem a buscar llenya al bosc. A voltes, fem marrada pel pla de Szomoga per poder caminar pel camí de Kaboló. Perquè no és tan fangós. Nosaltres en diem aiguallós. Però altres vegades creuem el bosc del Comte seguint el camí de Palló. La mare porta un mocador al cap. Nosaltres l'anomenem gambuix. Les senyores s'han de cobrir el cap. Les velles xarugues se'l lliguen per sota el mentó. L'han de dur negre. El mocador de la mare és de colors. Se'l lliga endarrere, per sota el monyo. A l'estiu duu un mocador prim de tres puntes. Un mocador blanc amb llunes blaves. El pare l'hi va regalar l'any passat al mercat de Kölcse. Té els cabells castanys, la mare. Castanys vermellosos. No totes les castanyes són vermellores. A la tardor en solem collir amb la meva germana gran. Al

poble només hi ha un castanyer. És al lloc on hi havia el mas Barkóczy. Els altres els havien talat després de la guerra. En una terra sempre humida com aquesta només hi sobreviuen els àlbers. I encara els salzes. Nosaltres els anomenem salzis. A la primavera és fàcil fabricar xiulets, xiulets de salzis. I els fem sonar per empipar la mare. I també els gossos i els veïns.

A la tardor solem fugir més enllà de Kepecgyep per veure aquest únic castanyer. Ens esquitllem per darrere dels jardins. Les fulles palmades de l'enorme arbre cauen seques al final de l'estiu. Com si jaguessin entre la fullaraca les mans tallades d'uns gegants. A la primavera la seva flor és una candela blanca. I el seu pelló verd, un eriçó. Li fabriquem potes amb llumins. Demanem els llumins utilitzats a la mare. Només ella pot tocar els mistos, perquè no són per a la xicalla.

—Ganivet, forqueta i cisalla, que no els toquerejo la xicalla —salmodia la mare.

—Perquè naltres som els senyors. Avui dia el poble és el senyor. Els explotats d'ahir. Ara som naltres els que explotem els kulaks... A qui no li agrada, dues pedres! I santes pasqües! —diuen els jornalers d'abans.

—És fàcil per a ells. Ells que no van aportar res al comú —diu l'avi, que enyora sobretot els cavalls—. Només ne treuen.

—Perquè els agrada anar de gorra —mussita amb fàstic—. Només saben balafiar —diu—. Tot ho malgasten. No saben com fer créixer la riquesa. I ho duen tot a malbarat.

El que més trobaven a faltar els terratinents eren els seus cavalls. La terra no tant.

Ara ja no eren ells els que torturaven els cavalls, sinó els altres, i ho feien a les cooperatives de col·lectivitzacions agrícoles. Els treien la sang.

—Suaven la carcanada. Petaven abans d'hora. I per quins set sous? —solia dir el meu avi.

Els senyors nous eren impacients i violents. Tractaven a tothom de camarada. Van inventar una nova salutació.

—Els pares d'aquests tampoc no eren ningú. Només esperaven que els caigués alguna cosa —murmura.

—Endavant, camarades! —diuen en lloc de Déu vos guard. I enraonen del progrés sense parar.

—Hem d'avançar el corrent dels temps, camarades, avançar! Produïm el que volem. Si volem plantes xicoia de goma, doncs xicoies de goma. Si farinetes d'arròs, doncs farinetes d'arròs. Serà el que el partit vulgo. El que el camarada Stalin i el camarada Rákosi dígon va a missa. La natura, camarades, l'hem de vèncer. —Els caps de brigada repetien aquestes consignes de bon matí, en l'ordre del dia, a homes que tremolaven de fred. Mentrestant engolien un o dos didalets de pàlinka.

—Diantre, io no sóc ton coi de camarada! —rondina el meu avi entre dents perquè no el sentin. Bé prou que el senten! Si més no, ho saben.

—Compte què diu, vigilo la llengua —remuguen els senyors nous. Però ells tampoc volen problemes. Ja n'han tingut prou. Els kulaks ja els han deixat tornar dels camps on els tenien reclosos. La majoria han tocat el dos. No suportaven quedar-se al poble. I a ells no els sabia greu, perquè així s'estalviaven haver de mirar-los als ulls.

Van talar els arbres decoratius, van enderrocar els edificis de la masia. Al lloc de l'arboreda de castanyers de la masia van construir la Casa del Partit. Ningú diu res sobre els dominis del senyoriu. Només hi ha un profund silenci.

—Els pagesos saben callar —sol dir la mare.

Està prohibit parlar del passat. Els vells l'anomenen món caduc. El que callem, no existeix. Suprimir el passat defini-

tivament..., canten, sota la direcció del cantor, com en els funerals.

Durant el dia la mare es recull els cabells en un monyo. Si se'ls deixa anar és que ha arribat la nit. Jo solia pentinar-la. M'agrada pentinar-la. Entre les amples pues de la pinta de corn llisquen cabells resplendents. Són brillants com la nit. El cel és estrellat i fa bona olor. Olor d'herba. Olor de pa. Olor de llet. La pinta de corn em fa fàstic. Em fa pensar en animals morts. Sempre hi ha brutícia negra adherida entre les pues. La pols i la caspa greixosa s'hi enganxen, s'hi incrusten. Les dones es recullen els cabells en un monyo que cobreixen amb un mocador. Se'l lliguen amb un passador de corn. De dia la mare també duu el cabell cobert. La meva germana encara no. Cada dissabte ens rentem el cap. Al vespre posem el gibrell al terra de la cuina. Bullim l'aigua als fogons, després ens banyem l'un darrere l'altre. Primer de tot la meva germana, després jo i en acabat la mare. Tots ens rentem el cap amb sabó d'oli. Ens esbandim abocant-nos l'aigua d'una olla d'un litre. I fem la mateixa olor.

Quan entro per la porta la sento de seguida. Les cases dels altres fan una altra olor. Ara anem a buscar feixina al bosc. La mare duu un mocador fosc. Un mocador de llana gruixut. Gruixut i gris. Ara ella també se l'ha lligat sota el mentó, com les velles. Perquè li escalfi les orelles. Perquè encara fa fred. Jo sempre tinc fred, agafo la mà de la mare. Té la mà calenta. La meva és freda com el gel. Si tragina alguna cosa, em poso la mà a la butxaca. Ella sempre tragina alguna cosa. Aleshores m'escalfo els dits a la butxaca. Se'm refreden les ungles. Mai no he entès com es pot tenir fred a les ungles. Penso en això mentre intento seguir els passos de la mare. A l'estiu, després

de la sega anem a collir espigues. M'imagino que bo seria que ja fóssim a l'estiu. Les espigues es poden trobar sobretot a la vora del rostollar. Llavors almenys fa calor. Però això tampoc m'agrada.

—Re no és bo per a valtres. Si us punxésson el cul amb una agulla, tampoc us n'alegraríeu —afirma la mare. I arrenca a riure. Com si hagués dit alguna cosa graciosa. Però no ho és.

Caminem per la vorera i tremolo de fred. Sempre tremolo. Tinc fred a les mans, també als dits dels peus, dins de les sabates. La gebrada perfila les teranyines entre els forats de la tanca de filferro. Ara se'n poden veure bé les línies enrevessades. Jugo a enfonsar-hi el dit índex i llavors desapareixen per art d'encantament. N'hi ha prou amb trencar-ne un fil perquè es desfaci tot. Els fils es trenquen i cau el gebre a terra en grans que recorden el sucre granulat. A voltes, a causa del batec del filferro els gossos hi acudeixen a corre-cuita. Si la mare em deixa, frego de punta a punta la tanca de filferro amb un bastó o una vara. En aquests casos la majoria no té ganes de bordar. Algun gos ens segueix des de l'altra banda de la tanca, fins que ja hem passat la casa. Són els gossos rabiosos. Nosaltres els anomenem mitges gallines. Ens reganyen. Ens ensenyen unes dents blanques com la neu. Potollen. Tremolen de fúria.

—No els faigos reveixinar —diu la mare.

—No els fai reveixinar —contesto i amago el cap. De reüll guaito la mà de la mare. Sóc a la seva esquerra. Ella no sol pegar amb la mà esquerra. Respiro fondo.

—No mentiscos per la barba —diu ella.

—Només pico sobre les teranyines —responc. La mare no diu res. M'estira cap a ella amb força. I accelera els passos.

—Ets un mala peça, tu —diu. Però quan diu que sóc un mala peça no està enfadada.